

שהשלוש יבא למשבר לאומי עמוק, ואולי למלחמת-אזרחים חמושה.

אנשים כמו מירון גבנבישתי הציעו להיכנע לכך ולהשלים עם התהליך הבלתי-הפיך. אחרים סירבו להיכנס למלכודת זו. אך לכולם היה ברור כי הקרב על הגדה יהיה, מן הסתם, הקרב העיקרי של תשמ"ג.

יתכן מאוד שיפסק לשנה הבאה את איש-השנה.

התאומים הסיאמיים

כאשר הגיע משה לווינגר לחברון, בפסח 1968, מיהר סגן ראש-הממשלה, יגאל אלון, לפרוש עליו את כנפי חסותו. הוא עשה זאת כדי להקדים את אויבו שר-הביטחון משה דיין, שהתנגד למתנחלים משום שהפרו בגסות את הוראות צה"ל. כאשר ניסו אנשי גוש-אמונים כעבור שש שנים להקים את ההתנחלות הבלתי-חוקית הראשונה באזור שכם, מיהר שר-הביטחון שימרון פרס לפרוש עליהם את חסותו שלו. הוא הקים להם התנחלות בקרוב. הוא עשה זאת כדי לחתור תחת מעמדו של אויבו, ראש-הממשלה דאז יצחק רבין, אלון ודיין הלכו לעולמם. פרס ורבין, לעומת זאת, היו פעילים מאוד בתשמ"ג — ובעיקר איש נגד רעהו. שניהם היו רחוקים מאוד מלהיות אנשי השנה.

היחסים בין רבין, איש-השנה תשל"ה, ובין פרס יריבו חרגו בהרבה ממיסגרת של יריבות מדינית. הרברים העלו כימעת לרמה ספרותית, ובאותה שעה גלשו למישור של צמר קומיקאים. כמו השמן והרוח או לורל והארדי סברטים ישנם.

מבחינה פוליטית לא היה שום הבדל ביניהם.

כאשר נודע להם, כראשית יוני 1982, כי בגין ושרון מתכוונים לפלוש ללבנון, התייצבו שניהם לשרות. ערב המלחמה קראה מיפלגת-העבודה לפלישת צה"ל. פרס שימש בהתנדבות כשופר-תעמולה של בגין, והפיץ בעולם את הכוזב שאין ברעת ישראל להגיע לכיבוש, רבין, לעומת זאת, העניק את חסותו לפקודו-השעבר, אריאל שרון.

המחלוקת האישית בין השניים, שלא היתה קשורה בשום מחלוקת רעיונית, התעמקה עוד יותר. רבין משוכנע, ולא בלי צדק, כי בשנות כהונתו כראש-הממשלה הקדיש פרס את מאמציו הבלתי-יגללים להפלתו. רוצחו לנכסו על העול הזה הפך המניע העיקרי בחייו של רבין, עד כי כל המתרחש בעולם מצטייר בתודעתו כחלק מן המזוה הזה. ואילו פרס משוכנע — גם הוא לא בלי צדק — כי רבין סוגל עתה לכל דבר כדי להפילו.

כמו בעל ואיש שהתקוטטו בלי הספק במשך 50 שנות נשואין, שוב אין השניים יכולים לחיות זה בלי זה. הם חבוקים כמו שני מתגוששים, ששוב אינם יכולים להינתק זה מזה מבלי שייפסל שניהם.

בסוף תשמ"ג חיפש רבין את תביעתו לכתר המנהיגות והודיע על חירוש ההתמודדות, שלא פסקה אף לרגע.

חיאטרו האבסורד

ביום מאנשי המערך, שייחסו את חוסר-האונים של הגוש הגדול הזה באופוזיציה לשני המנהיגים, זממו את סילוק

שניהם. היה נדמה להם שרק ביגלל סיכוסים מתמידים ומגוחכים אלה, שביוזאת המיפלגה, אין המערך מסוגל לרחוק את רגלי הליכוד הכושל.

הם חיפשו מועמד חלופי, ומצאו אותו בדמותו של יצחק נבון, שוותר השנה על תקופת-כהונה שניה כנשיא-המדינה. רבים האמינו כי נבון רוצה לחזור לחיים הפוליטיים ולקבל את המקום מס' 1 במפלגת-העבודה. אם הרבר יוצע לו כהסכמה. נבון אינו איש לוחם, וחסרה לו התכונה הראשונה של כל פוליטיקאי אמיתי: הנכונות לדרוך על גוויות כדי להגיע לשילטון.

כך הפך הצמד למשולש פוטנציאלי. התמונה בסוף תשמ"ג דמתה לסצנה בתיאטרון-האבסורד:

לפי כל הסמנים, מוזנב פרס בהרכב אחרי שני המועמדים האחרים, ואין שום סיכוי למיפלגת-העבודה לנצח בבחירות בנהגותיו. אבל פרס שולט שילטון כימעת מחולט במנגנון המיפלגה.

רבין הוביל בכל סיקרי דעת-הקהל, כמועמד המוערך לתפקיד מנהיג מיפלגת-העבודה. אבל ניתוח הנתונים הוכיח כי הוא פופולרי בעיקר בין מי שאינם מתכוונים להצביע בעד מיפלגת-העבודה. מכיוון שהקפיד שלא לתקוף את הליכוד ומנחם בגין, מקובל רבין ורוקא בשכבות הקרובות לליכוד.

יצחק נבון היה המועמד המוערך לתפקיד ראש הממשלה. עזרה לו בכך כהונתו כנשיא-המדינה. העומד מעל למחלוקת המיפלגתית. אך הנתונים גילו שנבון הספרי מקובל בעיקר על שיבת-העלית האשכנזית, בעוד שהשיכבה המיזרחית מעדיפה את רבין האשכנזי.

כל זה הבטיח שגם בתשמ"ג לא תושג הכרעה במיפלגת העבודה, או שתושג רק אחרי מאבק קשה ואכזרי. אך מי שתלה את בישלונותיה של מיפלגת העבודה במריבות משעשעות או מעציבות אלה, הישלה את עצמו. כל זה לא היה יכול לקרות מלכתחילה, אילו היתה זאת מיפלגה בריאה. הסיכוסים הם סימפטום למחלה, לא מוקד המחלה.

האמת הפשוטה היא שמיפלגת-העבודה לא התגברה אף על אחת הסיבות שגרמו למפלתה ב-1977, ואף לא התמודדה איתן. היא נשארה סופר-מארקט רעיוני מבורדק, שכל חלקיה וילדו בערכים הרעיוניים. לא היה בפיה פיתרון אף לאחת הבעיות החשובות של המדינה. בשום שטח לא היה הברל מהותי בין מעשי המערך בעבר ובעתיד, ובין מעשי הליכוד בהווה.

החל במלחמת-הלבנון וכלה בבעיות האינפלציה, החל בהתנחלות וכלה בהשתלטות הכפייה הדתית, החל בנכונות-הארס וכלה בבעיית הפלסטינית — היו הגישות של שני הגושים הגדולים חופפות. אחרי מפלתה לא עשתה מיפלגת-העבודה שום מאמץ לגבש פיתרונות חדשים, לחשוב מחדש, להורות כשיאיתיה ולהתגבר עליהם.

התובת-השינאה המפרידה בין הציבור המיזרחי והמערך לא הצטמצמה. הניכור של הדרור הצעיר לא פחת. שום שיכבה מנהיגה חרשה אף לא התממנה באופק המיפלגתי.

מיפלגת-העבודה נשארה כפי שהיתה: אגודה מיקצועית של בוסים, אנשי-שררה מיקצועיים, שמצאו את עצמם לפתע במקום שאין בו שררה. היא היתה אוטונומית עלובה בכנסת, הנהגה עלובה בהסדרות. היא היתה מרוצה בחממה של הקונסנזוס הלאומי, ואילו שוליה ונרדריה — היונים בעבודה, מס'ם ור"ץ — הרגישו את עצמם בנח במצב שהניח להם לנאום נאומים של סינחס ולגבות שכר של זימרי.

יתכן שהגורל היה מיטיב עם מיפלגת העבודה, אילו הנחית עליה מכה ניצחת ב-1977 וב-1981, ומוריד את כוחה לחצי. יתכן כי הלם כזה היה גורם לזעזוע ולראשית התקומה. אך הגורל האכזר העניק למערך בכל פעם מפלה שהתחזתה ככימעת-ניצחון. היה נדמה שהנה, עוד מעט-קט, תחזור המיפלגה לשילטון, מבלי שתצטרך לעבור ניתוחים מכאיבים.

קשה להעלות על הדעת מצב אומלל ומסוכן יותר למיפלגה כלשהי. בסוף תשמ"ג, כמו בסוף כל אחת מן השנים הקודמות, שוב היה נדמה למיפלגת-העבודה שהיא מצוייה במצב זה של ארטיסטי-לשילטון. היתה זאת טעות מרה.

מישענת קנה רצון

כישלון המרנומנטלי של המערך השתקף חישהמר הכמדינית של ארצות-הברית.

לקראת סוף תשמ"ב פירסם הנשיא רונלד רגן את הרברים, שאמורים היו להיות תוכנית-שלום שלו. באותה תוכנית שלל לחלוטין את רעיון המדינה הפלסטינית ואת מעמדו של אש"ף. אך גם התנגד לריבונות ישראלית על הגדה והרצועה, וקרא למשאומתן עם ירדן.

התוכנית היתה מופקפקת מאוד ככסיס לשלום, אך זאת גם לא היתה מטרתה האמיתית. למעשה היתה תפורה כדריק לפי מידותיה של מיפלגת-העבודה הישראלית. ארצות-הברית, שמאסה בסקנר ליום של אריאל שרון ההפכפך, ביקשה להפיל את ממשלת-רבגין ולכונן ממשלה של המערך תחתיה. שעת-האפס היתה אמורה להיות מועד הפירסום של מסקנות ועדת-החקירה. האמריקאים, כמו רוב הגורמים המדיניים בארץ ובעולם, האמינו כי המסקנות ייצרו משבר, שניתן יהיה לנצל כדי להביא לחילופי-השילטון. לשם כך היה צורך ליצור מעין שותפות בין המימסד היהודי האמריקאי ובין המערך. כי כדי לפעול במרחב, זקוק הנשיא האמריקאי לתמיכת הקונגרס. תמיכה זו תלויה בלחץ היהודי, המופעל על הסנאטורים וחברי בית-הנבחרים של ארצות-הברית. יועציו של רגן סברו כי יהדות ארצות-הברית נבהלה מן התגובות על טבח צנרה ושאתיאל, ומוכנה להעביר את תמיכתה מן הליכוד למערך.

כך נתורה למעשה תמונה שלמה, בעלת ארבעה צדדים: הבית הלבן יעזור-למערך, המערך יזכה

שימרון פרס, ויקטור שטייטוב ויצחק רבין באחד במאי: אומרוו שילטון